

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Закон України «Про вищу освіту», Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37–38, ст.2004 / *Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu», Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), (Law of Ukraine «About Higher Education») 2014, Issue 37–38, st.2004.*

2. Кострова Ю. С. Генезис понятий «компетенция», и «компетентность» / Ю. С. Кострова // Молодой ученый. – 2011. – № 12. – Т. 2. – С. 102–104. / *Kostrova Ju. S. Genezis ponjatiij «kompetencija», i «kompetentnost'» (Genesis of the Notions «Competency» and «Competence») / Ju. S. Kostrova, Molodoj uchenyj, 2011, Issue 12, Part. 2., pp. 102–104.*

3. Мудрик А. Б. Професійна компетентність: теоретичні аспекти дослідження / А. Б. Мудрик // Психологічні перспективи. – 2011. – Випуск 18. – С.185–194. / *Mudryk A. B. Profesiina kompetentnist: teoretychni aspekty doslidzhennia (Professional Competence: Theoretical Aspects of the Research) / A. B. Mudryk, Psykholohichni perspektvyu, 2011, Vol. 18, pp. 185–194.*

4. Кремень В. Чому ми бідні, якщо такі освічені? / В.Кремень // Зеркало тижня. – 2015. – №6 (202). – С.13. / *Kremen V. Chomu my bidni, yakshcho taki osvicheni? (Why are we poor, when we are so well-educated) / V.Kremen, Zerkalo tyzhnia, 2015, Issue 6 (202), p.13.*

5. Енциклопедія освіти / За ред. В. Г. Кременя; А. Пед. НУ. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 772 с. / *Entsyklopediia osvity (Encyclopedia of Education) / Za red. V. H. Kremenia; A. Ped. NU. – K. : Yurinkom Inter, 2008, 772 p.*

6. Юридична деонтологія: навч. посіб. / І. В. Бенедик, Л. Л. Богачова, В. М. Горшеньов та ін. // За ред. В. М. Горшеньова та В. В. Комарова. – Харків: Основа, 1993. – 187 с. / *Yurydychna deontolohiia (Juridical Deontology) / I. V. Benedyk, Kharkiv, Osнова, 1993, 187 p.*

Дата надходження статті: «25» вересня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «12» жовтня 2015 р.

Рецензенти:

Виговський Л. – доктор філософських наук, професор

Синчак В. – доктор економічних наук, професор

Денищик Олексій – доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук Хмельницького університету управління та права, кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: kfp@univer.km.ua

Denyshchuk Oleksii – assistant professor of the department of philosophy and social-humanitarian sciences of Khmelnytskyi University of Management and Law, candidate of pedagogics, assistant professor, e-mail: kfp@univer.km.ua

УДК 781: 784 (045)

ЄВГЕН ДОЛИНСЬКИЙ,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Україна, Хмельницький, Хмельницький національний університет)

YEVHEN DOLYNSKYI,

candidate of pedagogics, assistant professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi National University)

Структурний аналіз сформованості професійно-практичної підготовки майбутніх перекладачів в інформаційно-комп'ютерному середовищі

Structural Analysis of Formation the Professional and Practical Training of Future Translators in the Information and Computing Environment

У статті розглядаються наукові праці, щодо визначення компонентного складу, а самі компоненти, критеріїв, показників і рівнів володіння комп'ютерними знаннями, що потрібні для професійно-практичної підготовки майбутніх перекладачів в інформаційно-комп'ютерному середовищі університету. З метою розширення первинної бази дослідження в процесі визначення компонентів професійно-практичної підготовки майбутніх перекладачів в інформаційно-комп'ютерному середовищі нами було розглянуто та проаналізовано наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань інформаційного забезпечення підготовки майбутніх спеціалістів, тобто роботи, що стосуються інформативної та інформатичної складових професійних навиків майбутніх перекладачів. Дослідивши сутність інформатичної підготовки, використання інформаційно-комп'ютерних технологій у професійній підготовці, визначено

компоненти, тобто складові елементи, які дозволяють більш чітко з'ясувати специфіку її прояву у майбутніх.

Ключові слова: професійно-практична підготовка, майбутні перекладачі, інформаційні технології, комп'ютерне освітнє середовище.

The modernization of higher education in Ukraine is caused by processes occurring in the European territory. It actualizes the need for training of human to the life in the information society. The expansion and revival of international political, economic and cultural relations with countries of near and far abroad substantially increases the importance of translators who are the first to represent our country in the international arena, its powerful scientific and technical potential, rich history and culture. The activation of European and global integration to the educational environment indicates the importance to find new more sophisticated approaches and technologies of training the translators that would ensure the achievement of good results and also it increases the necessity to focus on various aspects of their trainings. In order to better understand the features of professional training of students-interpreters we should consider the nature and importance of this concept. In general the term «profession» is defined as the specialty, a type of work, an occupation that requires some training and is the primary meaning of existence.

Today it is almost impossible to imagine educational process without the use of information technologies and learning tools. Examining the essence of informative training, the use of information and computer technologies in professional training, it is defined the components that allow examine its effectiveness in future translators and to establish criteria and indicators for assessing the information readiness for studying of disciplines from professional and practical training cycle in the university information and computing environment.

Key words: apprenticeship training, future translators, information technology, computer educational environment.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Варто відзначити, що проблема визначення компонентів готовності для вивчення дисциплін з циклу професійно-практичної підготовки в інформаційно-комп'ютерному середовищі, надалі в роботі буде зустрічатися під назвою - «інформатична компетентність» є маловивченою, оскільки дане поняття багатьма дослідниками не відокремлюється від поняття «інформаційна компетенція». Проведений аналіз засвідчив відсутність єдиного підходу до визначення компонентів інформатичної компетентності. Не зважаючи на схожість назв деяких компонентів, їх сутність різниться.

Аналіз досліджень і публікацій... Дослідники, як складовий елемент інформатичної компетентності виділяють мотиваційний, ціннісно-мотиваційний, цільовий чи мотиваційно-цільовий компонент. Однак Л. Є. Петухова робить акцент на «потребах, інтересах і волі (бажання, прагненні)» суб'єкта до використання інформаційних (інформативних) засобів, Ф. С. Халілова розглядає мотиваційний компонент як шлях до «формування мотиваційно-ціннісних орієнтирів», М. С. Головань на «цільових установах», до складу яких він включає «потреби, прагнення, інтерес та мотив»; О. І. Дрогайцев виділяє «наявність інтересу та ціннісних мотивацій», Д. П. Алімасова окрім «наявності пізнавального інтересу» говорить про необхідність «готовності до подолання труднощів ... в процесі використання новітніх інформаційних технологій», Т. І. Коваль говорить про «мотиваційні чинники неперервного учіння з інформаційних технологій», натомість О. О. Мацюк чітко визначає основу мотивації – «забезпечення високої конкурентоспроможності на ринку праці», що досягається через «потреби, інтереси, бажання та прагнення» [3].

Наступним важливим елементом інформатичної компетентності є діяльнісний, операційно-діяльнісний, процесуально-діяльнісний чи професійно-діяльнісний компонент. Варто зазначити, що незважаючи на плюралізм назв даного компонента, більшістю дослідників (М. С. Головань, Д. П. Алімасова, Ф. С. Алілова, О. О. Мацюк, Т. І. Коваль, Н. В. Баловсяк) він розуміється як знання існуючих інформаційних технологій, методів, прийомів і вміння їх ефективно використовувати у професійній діяльності.

Рефлексивний чи ціннісно-рефлексивний компонент інформатичної компетентності зустрічається у працях таких вчених як Л. Є. Петухова, Ф. С. Халілова, М. С. Головань, Д. П. Алімасова, О. І. Дрогайцев. При цьому даний компонент розглядається у двох вимірах – перший (з яким погоджуються всі вище зазначені дослідники) – це здатність до самопостереження, самооцінювання своєї діяльності, корекція власної поведінки, самовдосконалення та розвитку; другий (на необхідності виділення якого наголошує М. С. Головань) – як сукупність особисто значущих і цінних прагнень, ідеалів, переконань, поглядів, ставлень до продукту і предмета діяльності у сфері інформаційних процесів і відношень.

Невід'ємним елементом інформатичної компетентності на думку більшості вчених є

когнітивний компонент, який, як зазначає О. О. Мацюк, «спрямовує фахівця на оволодіння системою необхідних для здійснення трудової діяльності теоретичних і практичних знань з перекладу та ІКТ, а також формування у нього професійно значущих понять, уявлень, якостей».

Л. Є. Петухова та В. В. Осадчий виділяють змістовий компонент інформатичної компетентності як «наявність знань і вмінь в галузі ІКТ, що розглядаються через призму сприйняття, пам'яті, мислення, світосприймання оточуючого, вміння користуватись інформаційними джерелами ...». Однак, базуючись на даному визначенні змістового компонента можна зробити висновок про його синонімічність з розглянутим вище когнітивним компонентом інформатичної компетентності.

Серед інших компонентів інформатичної компетентності дослідники виділяють – організаційно-методичний (Т. І. Коваль), емоційно-вольовий (Ф. С. Халілова, М. С. Головань), результативний (В. В. Осадчий), комунікаційний (О. І. Дрогайцев, В. М. Жукова), інформаційний (Н. В. Баловсяк), технічний (В. М. Жукова) і технологічний (Н. В. Баловсяк, В. М. Жукова). Ми не розглядатимемо окремо зазначені компоненти, оскільки вважаємо, що вони є частковими елементами прояву детально розглянутих мотиваційного, діяльнісного, рефлексивного та когнітивного компонентів. Так, наприклад, виділені О. І. Дрогайцевим, В. М. Жуковою, Н. В. Баловсяком, комунікаційний, інформаційний, технічний і технологічний елементи за своєю суттю розглядають різні аспекти прояву діяльнісного компонента; результативний елемент (В. В. Осадчий) – може бути розглянутий у контексті рефлексивної компоненти; емоційно-вольовий (Ф. С. Халілова, М. С. Головань) та організаційно-методичний (Т. І. Коваль) – є виявом, відповідно, мотиваційного та когнітивного компонентів.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є аналіз наукових праць і визначення компонентів, критеріїв, показників і рівнів інформатичних умінь для професійно-практичної підготовки в інформаційно-комп'ютерному середовищі.

Виклад основного матеріалу... Отже, проаналізувавши погляди вчених, ми дійшли висновку, що базові компоненти інформатичної компетентності повинні давати чіткі відповіді на такі питання: навіщо майбутньому фахівцю необхідно володіння новітньою інформаційною технікою та технологіями? (мотиваційний компонент); знання та вміння використовувати яку саме новітню інформаційну техніку та технологію є важливим для майбутнього перекладача? (когнітивний компонент); яким чином необхідно використовувати новітню інформаційну техніку та технологію у професійній роботі перекладача? (діяльнісний компонент); як моніторити та оцінювати набутий рівень умінь і навичок використання інформаційної техніки та технології, визначати на основі отриманих даних наступні кроки щодо саморозвитку? (рефлексивний компонент) [1].

Базисом формування інформатичної компетенції майбутнього фахівця, зокрема і перекладача, який закладається та кристалізується саме у навчальному закладі, є мотиваційний компонент. Саме на його основі стає можливим розвинути когнітивний і діяльнісний компоненти – адже, загальновідомим є той факт, що ефективність сприйняття нової інформації, знань і навичок значно зростає у випадку чіткого усвідомлення їх потреби. Тут варто зазначити, що необхідно чітко розмежовувати та не здійснювати підміну понять між мотиваційним компонентом з точки зору навчального процесу (як його розглядають наприклад Л. Є. Петухова, Ф. С. Халілова, Д. П. Алімасова, М. С. Головань, О. І. Дрогайцев та ін.) і професійної діяльності (О. О. Мацюк), саме останній підхід дозволяє чітко визначити першооснову формування інформатичної компетенції перекладача як фахівця, що реалізує себе на ринку праці. Що стосується рефлексивного компонента, то він доповнює зазначені вище елементи у контексті формування інструментальної та методичної бази щодо пошуку відповідностей між внутрішніми мотивами, потребами, інтересами фахівця та зовнішніми стимулами; набутими навичками та вміннями і вимогами ринку праці [2].

Визначивши основні компоненти інформатичної компетентності майбутніх перекладачів розглянемо критерії та показники їх оцінки. Визначаючи критерії інформатичної компетентності доцільно з'ясувати чіткі вимоги щодо їх формування.

По-перше, це чіткий зв'язок критеріїв зі змістом досліджуваного об'єкта – у даному випадку інформатичної компетентності та її чотирьох компонентів.

По-друге, це об'єктивність визначених критеріїв, їх стійкість та постійність, що не залежить від волі та свідомості суб'єкта. По-третє, критерії повинні відображати суттєві ознаки об'єкта дослідження, поєднання яких дозволяє розкрити його зміст [5].

Базуючись на зазначених вище вимогах визначимо критерії, які дозволяють розкрити зміст кожного з компонентів інформатичної компетенції.

Мотиваційний компонент інформатичної компетентності розкривається через реалізацію двох основних критеріїв, що характеризують внутрішнє сприйняття майбутнім фахівцем (перекладачем) специфіки своєї майбутньої професії та формування у нього чітких орієнтирів на шляху професійного розвитку та зростання. Виходячи з цього ми можемо виділити такі критерії:

цільовий – передбачає розуміння внутрішніх (особистісних) ознак майбутньої професії за допомогою чіткого формування у майбутнього перекладача цільових настанов та ієрархії мотивів до професійної діяльності, які повинні базуватись на ідеї щодо відповідності знань, вмінь та навиків перекладача та потреб кінцевого споживача його послуг – роботодавця;

орієнтаційний – передбачає розуміння зовнішніх умов майбутньої професійної діяльності (усвідомлення базових вимог щодо професійної діяльності; знання щодо умів і навичок, які вона вимагає) та відповідних кроків, які необхідно здійснити у процесі навчання для максимального оволодіння знаннями, вміннями та навичками майбутньої професії [2].

Зважаючи на те, що під когнітивним компонентом ми розуміємо всю сукупність знань, які отримує майбутній перекладач щодо способів, методів, підходів, алгоритмів роботи сучасних інформаційних технологій та техніки, відповідно критеріями оцінки даного компонента, на наш погляд, можуть виступати:

технічний – знання і розуміння можливостей та сфери застосування технічних засобів для забезпечення технологічного процесу отримання, обробки, передачі, збереження інформації як об'єкта перекладацької діяльності.

технологічний – вміння здійснювати технологічну підтримку процесу перекладу шляхом інтегрування відповідних програмних продуктів, використання вибраних інформаційних баз (словники, глосарії, мовні корпуси, інформаційні бази тематичних матеріалів, аудіо-/відеоматеріали) із застосуванням необхідних технічних засобів [1].

Специфіка діяльнісного компонента інформатичної компетентності полягає, на наш погляд, в умінні ефективно поєднувати набуті технічні та технологічні знання при виконанні професійних завдань, відповідно, критеріями оцінки даного процесу можуть бути:

пошуковий – здатність вибирати різні типи інформаційних джерел (словники, глосарії, мовні корпуси, інформаційні бази тематичних матеріалів, аудіо-/відеоматеріали тощо) відповідно до типу вирішуваного завдання, формувати запити для отримання релевантної інформації, здійснювати ефективний пошук інформації різними засобами комунікації (в першу чергу, з використанням технічних і програмних засобів);

аналітичний – означає здатність перекладача визначати потребу в інформації для вирішення професійного завдання, уміння оцінити отримані відомості (перевірити їх достовірність, точність, своєчасність, доцільність) та організувати їх у формі, максимально зручній для сприйняття та використання, уміння проводити порівняльний аналіз відповідних мовних явищ у вихідній і цільовій мовах;

тематичний – визначає вміння формувати базу довідкових матеріалів для здійснення перекладу й компенсації браку мовних, тематично галузевих і фонових знань [5].

Останній виділений нами елемент інформатичної компетентності – рефлексивний, під яким у широкому значенні можна розуміти прагнення до самоспостереження, самооцінювання та самовдосконалення, відповідно і критерії, які дозволяють нам розкрити зміст даного компоненту, є такими:

оцінювальний – це знання основних методів і підходів щодо оцінки рівня знань, умів і навичок перекладача, вміння їх використовувати на практиці з метою виявлення можливих недоліків у підготовці фахівця;

розвиненості – це готовність перекладача до самовдосконалення, усунення прогалин у набутих знаннях, уміннях і навичках, їх максимальна адаптація до потреб професійної діяльності.

Визначивши основні критерії, що характеризують компоненти інформатичної компетентності, розглянемо показники, які дозволяють оцінити рівень опанування студентом вмінь і навичок в інформатичній сфері, що є необхідними для майбутніх перекладачів.

Показники виражають ступінь виявлення певного критерію, і оскільки ми оцінюємо знання, вміння, навички майбутніх перекладачів (сукупність якісних властивостей об'єкта дослідження) показники у нас матимуть вигляд певних суджень щодо наявності/відсутності та інтенсивності виявлення певної властивості об'єкта [1].

Як зазначає А. В. Богуславець, у найбільш загальному розумінні критерій – це важлива і визначальна ознака, яка характеризує різні якісні аспекти явища та його сутність. Показник – це кількісна характеристика цих явищ, що надає змогу зробити висновок про його стан у динаміці.

При цьому, для приведення якісних властивостей до конкретних кількісних показників, які можуть використовуватись у подальших дослідженнях і забезпечувати порівнюваність отриманих результатів, кожному з суджень, що виражає ступінь прояву певної властивості, повинен відповідати свій рівень. Наприклад, нульовий рівень свідчить про відсутність знань, вмінь чи навичок у певній сфері, рівень 1 відповідає базовому рівню, при рівні 3 – студент демонструє достатній рівень, рівень 5 – засвідчує опанування студентом ІКТ на високому рівні [4].

Висновки... Таким чином, розгляд структури інформатичної компетентності дозволив виділити

чотири компоненти, що розкривають зміст процесу формування даної компетентності від зародження (під час навчання в університеті) до становлення та розвитку при здійсненні професійної діяльності. При цьому, сутність кожного з виділених компонентів нами розкрито через систему критеріїв та показників, які визначають акценти у їх формуванні та обґрунтовують систему оцінки набутих майбутніми перекладачами знань, умінь та навичок професійної діяльності.

До перспективних напрямів досліджень у даній сфері вважаємо за доцільне дослідити професійно-практичну підготовку майбутніх перекладачів з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій в університетах Європейського союзу.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Беседіна Є. В. Концептуальна модель професійної підготовки конкурентоспроможних перекладачів в умовах диверсифікації вищої освіти [Електронний ресурс] / Є. В. Беседіна // – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2009_3/files/ped_2009_03_07_Besedina.pdf. / Besedina Ye. V. (2009) *Conceptual model of professional training of competitive translators in terms of diversification of higher education* / Ye. V. Besedina // Retrieved from: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2009_3/files/ped_2009_03_07_Besedina.pdf [in Ukrainian].
2. Борисенко Н. Професійна підготовка майбутніх учителів технологій в умовах сучасного освітнього простору / Н. Борисенко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2011. – № 4(2). – С. 295-301. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pjpsv_2011_4\(2\)_44.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pjpsv_2011_4(2)_44.pdf). / Borysenko N. (2011) *Professional training of future teachers of technology in modern educational environment*. Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelya, № 4(2), P. 295-301. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pjpsv_2011_4\(2\)_44.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pjpsv_2011_4(2)_44.pdf) [in Ukrainian].
3. Коваль Т. І. Професійна підготовка з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів: [монографія] / Т. І. Коваль // – К.: Ленвіт, 2007. – 264 с. / Koval T.I. (2007) *Professional preparation of the information technology of future managers economists* / T. I. Koval //: [monograph], 264 p. [in Ukrainian].
4. Мартинюк О. В. Професійна підготовка перекладачів у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів / О. В. Мартинюк // Педагогічний дискурс : зб. наук. пр. / [гол. ред. І. М. Шоробура]. – Хмельницький : ХГПА, 2010. – Вип. 7. – С. 157–161. / Martyniuk O. V. (2010). *Professional training of translators in the context of globalization and integration processes*. Pedagogichnyy dyskurs: zb. nauk. I. M. Shorobura (Eds). Khmel'nyts'kyu: KhNPA, Vyr. 7, P. 157–161 [in Ukrainian].
5. Сергеева О. В. Основні етапи професійної підготовки перекладачів у Великій Британії / О. В. Сергеева. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2013. – Вип. 5. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2013_5_26.pdf. / Syerhyeyeva, O. V. (2013). *The main stages of translators training in the UK* / O. V. Syerhyeyeva // Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2013_5_26.pdf [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «29» жовтня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «17» листопада 2015 р.

Рецензенти:

Романишина Л. – доктор педагогічних наук, професор
Романовська Л. – доктор педагогічних наук, професор

Долинський Євген – доцент кафедри перекладу Хмельницького національного університету, кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: dolynskiy@mail.ru

Dolynskiy Yevhen – assistant professor of department of translation of Khmelnytskyi National University, candidate of pedagogics, assistant professor, e-mail: dolynskiy@mail.ru